

به نام خدا

درمان اختلالات یادگیری با بازی درمانی

مولفان :

محمد ابراهیمی

سید محمد علوی

ایوب نعمتی سرچشمه ئی

محمد زارعی سکه روانی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: ابراهیمی، محمد، ۱۳۷۲
عنوان و نام پدیدآور: درمان اختلالات یادگیری با بازی درمانی / مولفان محمد ابراهیمی، سید محمد علوی، ایوب نعمتی سرچشمه ئی، محمد زارعی سکه روانی.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۱۱ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۰۴۴-۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: اختلالات یادگیری - بازی درمانی
شناسه افزوده: علوی، سید محمد، ۱۳۶۵
شناسه افزوده: نعمتی سرچشمه ئی، ایوب، ۱۳۶۶
شناسه افزوده: زارعی سکه روانی، محمد، ۱۳۷۱
رده بندی کنگره: PN۲۱۴۰
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۲۰۱
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۸۶۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: درمان اختلالات یادگیری با بازی درمانی
مولفان: محمد ابراهیمی - سید محمد علوی - ایوب نعمتی سرچشمه ئی - محمد زارعی سکه روانی
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زیر جلد
قیمت: ۱۱۱۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۰۴۴-۸
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	پیشگفتار
۹	فصل اول: یادگیری
۱۱	ماهیت فرایند یادگیری
۱۲	شکل های اساسی یادگیری
۱۳	شرایط یادگیری
۱۴	راهبردهای یادگیری
۱۷	راهبردهای یادگیری و مطالعه شناخت و فراشناخت
۱۸	آموزش راهبردهای یادگیری: شناختی و فراشناختی
۲۱	فصل دوم: اختلالات یادگیری
۲۱	تعاریف اختلال یادگیری
۲۳	اختلالات یادگیری چگونه تشخیص داده می شود؟
۲۴	ویژگی های اختلالات های یادگیری
۲۴	چه کسانی دارای اختلالات یادگیری هستند؟
۲۵	سبب شناسی اختلالات های یادگیری
۲۸	طبقه بندی ناتوانایی های یادگیری
۲۹	ویژگی های ناتوانی های یادگیری
۳۱	شیوع اختلالات یادگیری
۳۲	اختلالات یادگیری دیداری - حرکتی
۳۳	فصل سوم: انواع اختلالات یادگیری
۳۳	اختلال در ریاضی
۳۶	مشکلات دانش آموزان با ناتوانی در یادگیری ریاضی
۳۸	استفاده از موسیقی در آموزش
۳۹	کاربرد موسیقی در اختلالات یادگیری
۴۰	موسیقی و مهارت های مربوط به ریاضی
۴۱	نارسا نویسی (اختلال املا)
۴۴	تمرین ها و آموزش های لازم قبل از شروع به نوشتن
۴۵	تمرین و آموزش برای تقویت ادراک شکل
۴۹	چگونگی ترمیم نارسایی در نوشتن
۵۰	گامهای کاربردی در نوشتن املا

۵۰	مزایای نوشتن املا.....
۵۱	ارزیابی اختلالات زبان نوشتاری (خواندن و نوشتن).....
۵۷	فصل چهارم: اختلال در نوشتن.....
۵۹	اختلال دیسگرافیا چیست؟.....
۶۰	دلایل بروز نوشتار پریشی چیست؟.....
۶۰	نشانه های بروز نوشتار پریشی.....
۶۱	انواع دیسگرافیا و نوشتارپریشی.....
۶۲	انواع تست های روانشناسی برای تشخیص نارسانویسی.....
۶۵	مشکلات مربوط به دست نویسی یا خط.....
۶۷	مشکلات مربوط به بیان نوشتاری (انشا).....
۶۷	مشکلات مربوط به املا.....
۶۸	راهکارهای نوشتن برای دانش آموزان دارای اختلال نوشتاری.....
۶۹	روش های درمان دیسگرافیا یا اختلال در یادگیری مهارت نوشتن.....
۷۱	والدین چگونه می توانند به کودکان مبتلا به دیسگرافیا کمک کنند؟.....
۷۵	فصل پنجم: بازی درمانی.....
۷۵	تعریف بازی.....
۷۶	تعریف بازی درمانی.....
۷۸	تاریخچه بازی درمان.....
۷۸	نظریه های بازی درمانی.....
۸۰	رویکرد های بازی درمانی.....
۸۷	فصل ششم: کار بردهای بازی درمانی.....
۸۷	انواع بازی در بازی درمانی.....
۸۷	روش های بازی درمانی.....
۸۸	موضع گیری های نظری پیرامون بازی درمانی.....
۸۸	کاربردهای مختلف بازی در درمان کودکان.....
۹۱	تجربه کودک در بازی درمانی.....
۹۳	اهمیت بازی درمانی.....
۹۴	نقش بازی در رشد شناختی کودکان.....
۹۵	ارزش درمانی بازی.....
۹۷	بازی درمانی کودک محور.....
۹۷	نقش بازی در رشد جسمانی.....
۹۸	نقش بازی در رشد روانی - اجتماعی و ارتباط با همسالان.....

۱۰۱..... منابع و مأخذ

۱۰۱ ..... منابع فارسی

۱۰۴ ..... منابع لاتین

پیشگفتار

اصطلاح اختلال یادگیری از نیاز به تشخیص و خدمت به دانش آموزانی برخاسته است که به طور مداوم در کارهای درسی خود با شکست مواجه می شوند و در عین حال در چهارچوب سنی کودکان استثنایی نمی گنجند. ظاهری طبیعی دارند، رشد جسمی و قد و وزنشان حاکی از بهنجار بودن آنان است. هوش آنها کمابیش عادی است، به خوبی صحبت می کنند، مانند سایر کودکان بازی و مثل همسالان خود با سایرین ارتباط برقرار می کنند. درخانه نیز یاری های لازم را دارند و کارهایی را که والدین به آنان واگذار می کنند به خوبی انجام می دهند. لیکن توانایی لازم برای به جریان اندازی اطلاعات برای بیان کردن و به ویژه نوشتن را ندارند. پس با توجه به مشخصات کلی این دانش آموزان، می توان آن ها را در گروه جدیدی به نام دانش آموزان اختلال یادگیری قرار داد و گفت این دانش آموزان در یک یا چند فرایند روانی که به درک کردن با استفاده از زبان شفاهی یا کتبی مربوط می شود، اختلال دارند که این اختلال می تواند به شکل عدم توانایی کامل در گوش کردن، صحبت کردن، خواندن، نوشتن، هجی کردن یا انجام محاسبات ریاضی ظاهر شود. این اصطلاح شرایطی چون معلولیت های ادراکی، آسیب دیدگی های مغزی، نقص جزئی در کار مغز، نارس خوانی و را در بر می گیرد. این تعریف آن دسته از دانش آموزان را که به دلیل معلولیت های دیداری، شنیداری یا حرکتی، همچنین عقب ماندگی ذهنی یا محرومیت های محیطی، فرهنگی یا اقتصادی به مشکلات یادگیری دچار شده اند، شامل نمی شود.

باید یاد آور شد که ناتوانی های یادگیری با اصطلاح هایی چون خواندن جبرانی یا دیر آموزی مترادف نیست. این تعریف به طور اخص از کودکان و نوجوانانی یاد می کند که به شدت دچار ناتوانی های یادگیری بخصوصی هستند. دانش آموزان مبتلا به این مشکل نیازمند آموزش ویژه ای هستند که بنا بر نظر امر باید با تمرینهای مخصوص، غیر معمول و با کیفیتی غیر عادی سر و کار داشته باشند این امر جدا از شیوه های آموزشی و

منظمی است که اکثر کودکان از آن استفاده می کنند. وظیفه ی متخصصین در این زمینه این است که عهده دار جبران ناتوانی یادگیری به خصوص کودک به صورت آموزش انفرادی یا گروههای کوچک باشند.

فصل اول

یادگیری

از ویژگی های مهم انسان برخورداری از توانایی یادگیری^۱ است، پیشرفت و تمدن امروزی حاصل یادگیری بوده است. با توجه به همین اصل، مطالعه و زمینه یادگیری و عوامل موثر بر آن موضوعی است که در طی سه دهه اخیر بیش از پیش مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت قرار گرفته است. حساسیت تعلیم و تربیت از یک سو و پیچیدگی جهان امروز از سوی دیگر معلمان و مدیران آگاه تری را طلب می کند تا زمینه رشد جمعی را فراهم نمایند. امروزه تمرکز آموزش به جای ارائه برنامه های آموزشی یا مدیریت رفتار کلاسی، به پرورش دانش آموزان راهبردی تغییر کرده است (پاریس و وینگرا، ۲۰۰۱؛ نقل از مرد علی و کوشکی، ۱۳۸۷).

یکی از مهمترین زمینه ها در روان شناسی امروز و در عین حال یکی از مشکل ترین مفاهیم برای تعریف کردن است. در فرهنگ آمریکایی هریتج^۲ یادگیری این گونه تعریف شده است: " کسب دانش، فهمیدن یا تسلط یابی از راه تجربه یا مطالعه." اما بیشتر روان شناسان این تعریف را نمی پذیرند؛ زیرا در آن اصطلاحات مبهم دانش، فهمیدن، و تسلط یابی به کار رفته اند.

برای یادگیری تعاریف متعددی ارائه شده است از جمله گانیه (۱۳۷۳)، ترجمه نجفی زندی (یادگیری را چنین تعریف می کند:

یادگیری تغییری است که در توانایی انسانی ایجاد می شود و برای مدتی باقی می ماند و نمی توان آن را به سادگی به فرایندهای رشد و نمو نسبت داد.

1- Learning

2- American Heritage Dictionary

لاک وود و گولی (۲۰۰۱) یادگیری مادام العمر را فرایندی جاری می دانند که به فراگیران انگیزه می بخشد و آنان را در کسب دانش، مهارت و درک به گونه ای یاری می دهد که بتوانند از آموخته های خود در موقعیت های جدید نیز بهره گیرند.

سیف (۱۳۸۷)، به نقل از کیمبل (۱۹۶۱) تعریف زیر را برای یادگیری ارائه کرده است:

معروف ترین تعریف یادگیری عبارت است از: یادگیری به فرایند ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار و توان رفتاری که حاصل تجربه است گفته می شود و نمی توان آن را به حالتهای موقتی بدن مانند آنچه بر اثر بیماری، خستگی، یا مصرف داروها پدید می آید نسبت داد. ویژگیهای مهم این تعریف عبارتند از:

۱. براساس تعریف فوق یادگیری به تغییر می انجامد؛ یعنی بعد از کسب تجربه یادگیری موجود زنده، از جمله انسان، از حالت قبل از کسب تجربه به یک حالت تازه تغییر می یابد. این یادگیری چه پیچیده باشد، مانند یادگیری نحوه ی دوچرخه سواری، چه ساده، چون یادگیری یک شماره تلفن یا نام یک شخص.

۲. یادگیری عبارت است از ایجاد تغییر نسبتاً پایدار. درست است که یادگیری ایجاد تغییر است، اما این تغییر باید نسبتاً پایدار باشد تا آن را یادگیری بنامیم. بسیاری از تغییرات که ناشی از عوامل انگیزشی، هیجانی، خستگی، انطباق حسی، و مانند اینها هستند و به سرعت از بین می روند در شمار یادگیری های ما قرار ندارند.

۳. یادگیری عبارتست از ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در توان رفتاری. یعنی تغییر نسبتاً پایداری که ما نام یادگیری به آن می دهیم باید در توان رفتاری ما ایجاد شود. توان رفتاری حاکی از آن است که یادگیری در یادگیرنده نوعی توانایی ایجاد می کند، یعنی تغییر حاصل از یادگیری به تغییر در تواناییهای یادگیرنده می انجامد، نه صرفاً به تغییر در رفتار ظاهری او.

۴. یادگیری یعنی ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در توان رفتاری بر اثر تجربه: عوامل انگیزشی، انطباق حسی، خستگی، و مصرف داروها، چندین عامل دیگر نیز منجر به تغییر رفتار می شوند که حاصل تجربه ی یادگیری نیستند و لذا یادگیری به حساب نمی آیند. از جمله می توان به رشد کردن، بالغ شدن، و پیر شدن به عنوان عواملی که منجر به تغییر می شوند اما تغییرات حاصل از این عوامل یادگیری به حساب نمی آیند چون از تجربه ناشی نمی شود اشاره کرد. منظور از تجربه در تعریف یادگیری تاثیر متقابل بین

محرکها(بیرونی و درونی). و یادگیرنده است. بنابراین، خواندن یک کتاب، گوش دادن به یک سخنرانی، زمین خوردن کودک، و فکر کردن درباره ی یک مطلب تجربه به حساب می آیند که ممکن است به یادگیری منجر شوند.

نخستین قدم در ایجاد درک جامع از یادگیری، تمییز این نکته است که همه یادگیری ها به یکپارچه کردن دو فرایند کاملاً متفاوت، یعنی:

۱) فرایند تعاملی بیرونی بین یادگیرنده و محیط اجتماعی، فرهنگی یا مادی وی و ۲) فرایند روانشناختی درونی و نحوه کسب و بسط آن دلالت دارد. بسیاری از نظریه های یادگیری فقط به یکی از این فرایندها مرتبط اند. البته نه به این معنا که چنین نظریه هایی نادرست یا بی ارزش اند. بلکه بدین معناست که این نظریه ها نمی توانند کل موضوع یادگیری را پوشش دهند. به نظر می رسد که هر دو فرایند باید به طور فعال درگیر شوند تا یادگیری اتفاق بیفتد (کدیور، ۱۳۸۶).

ماهیت فرایند یادگیری

عمل یادگیری: به نظر گنه^۱، عمل یادگیری شامل ۸ زنجیره است که بعضی درونی و مربوط به فراگیر و مابقی خارجی می باشند. این ۸ عامل عبارتند از:

- انگیزه و امیدواری
- درک(شاگرد مطالب را دریافت داشته و آن را از سایر محرکهایی که برای جلب توجه او به رقابت می پردازند متمایز می کند).
- اکتساب (شخص اطلاعات را رمز گذاری می کند).
- یاد سپاری (شخص اطلاعات را از حافظه کوتاه مدت یا بلند مدت خود ذخیره می کند).
- فراخوانی (شخص اطلاعات را از حافظه خود بازخوانی می کند).
- تعمیم دادن (مطالب به موقعیتهای جدید منتقل شده به همین نحو به شخص این امکان را می دهد تا راهکارهایی برای پرداختن به آنها ایجاد کند).
- اجرا (این راهکارها به مرحله ی اجرا و انجام در می آیند).
- بازخورد - بازتاب (شخص از نتایج حاصله آگاهی کسب می کند).